

په داسې حال کې چې ملکي تلفات په ۲۰۱۶ کې تر ټولو لورې کچې ته رسېدلې، ملګري ملتونه له ښکېلو ډلو غواړي چې د ملکي وګړو د مرګ ژوبلې د بندیدو لپاره فوري اقدامات تر سره کړي

کابل، د ۲۰۱۷ کال د فبرورۍ ۶ مه – ملګرو ملتونو په افغانستان کې د جګړې له ټولو ښکېلو ډلو څخه وغوښتل، چې د ملکي وګړو د مرګ ژوبلې د بندیدو لپاره چټک ګامونه پورته کړي، په داسې حال کې چې د ملګرو ملتونو د ننني نوي خپور شوي رپوټ له مخې، په ۲۰۱۶ کال کې د ماشومانو د مرګ ژوبلې د لورې کچې په ګډون، ملکي تلفات تر ټولو لورې کچې ته رسېدلې دي.

یاد رپوټ ۱۱۴۱۸ د جګړې اړوند ملکي تلفات ثبت کړيدي، چې ۳۴۹۸ تنه وژل شوي او ۷۹۲۰ تنه ټپیان دي. له دې شمیرې څخه ۳۵۱۲ ماشومان دي، چې ۹۲۳ تنه وژل شوي او ۲۵۸۹ تنه نور ټپیان دي او د پخوا د تر ټولو لورې شمیرې په پرتله ۲۴ سلنه ډیروالي په ګوته کوي.

په افغانستان کې دملګرو ملتونو مرستندويه پلاوي (یوناما) له ۲۰۰۹ کال راهیسې په منظمه توګه د ملکي تلفاتو ثبتول پیل کړي دي، چې دغه شمیره دهغه مهال راهیسې تر ټولو لوړه ده.

د افغانستان لپاره د ملګرو ملتونو ځانګړي استازي، تدامیچي یاماموتو وویل: ”د زرګونو افغان ملکي وګړو مرګ ژوبله خورا زړه بوړنوونکې ده او تر ډیره بریده یې مخنیوی کېدای شي. د جګړې ټول ښکېل اړخونه باید د ماشومانو په ګډون چې ژوند یې خراب شوی، د ټولو عام افغان ښځو او نارینه وو د ژغورلو لپاره بیړني کولې ګامونه اوچت کړي.“

د حکومت مخالف عناصر، په ځانګړې توګه طالبان د نږدې دوه پرډیمې برخې ملکي تلفاتو مسئولیت لري، په داسې حال کې چې لږ تر لږه د یو پرځلورمي برخې پرې یې د دولت پلوه ځواکونو په غاړه ده.

دغه کلنۍ رپوټ کارې، چې د ۲۰۱۵ کال په څیر د دولت پلوه او دولت ضد عناصرو تر منځ ځمکنۍ جګړې، په تیره بیا د خلکو د اوسیدو په سیمو کې د ملکي تلفاتو(مړینې او ټپیانو) د کچې د زیاتیدو اصلي عوامل پاتې دي، ورپسې د ځای پر ځای شوي چاودیدونکو توکو کارونه، ځانمرګي او ډله ییز بریدونه، هډفي او قصدي وژني د ملکي تلفاتو عمده عاملونه دي.

دغه راپور همدارنګه د داعش (خراسان ولایت اسلامي دولت) له خوا په بریدونو کې زیاتوالی په ګوته کوي، چې په ځانګړې توګه شیعیه مسلمانان په نښه کوي. یوناما ۸۹۹ ملکي مرګ ژوبله (۲۰۹ مړینه او ۶۹۰ ټپیان) ثبت کړې، چې د تیر کال په پرتله لس برابره زیاتوالی ښيي. د دې مرګ ژوبلې ډیرې برخه د داعش له خوا د شیعیه مسلمانانو پر ټولني د درې لویو بریدونو په پایله کې رامنځ ته شوې.

هوايي بریدونه، چې د افغان او نړیوالو ځواکونو له خوا تر سره شوي، ۵۹۰ ملکي وګړو ته مرګ ژوبله (۲۵۰ مړینه او ۳۴۰ ټپیان) اړولي، چې د ۲۰۱۵ په پرتله دوه برابره شوي او د ۲۰۰۹ کال راپدېخوا تر ټولو لوړه کچه ده.

یاماموتو، چې په افغانستان کې د ملګرو ملتونو د مرستندويه پلاوي (یوناما) مشر هم دی، د ځمکنیو جګړو د ویجاړوونکو اغیزو تر څنګ پر ملکي وګړو په لوړه کچه قصدي مخ پر ډیریدو ځانمرګي بریدونه هم وغندل.

نوموړي وویل: ” تیر کال په افغانستان کې د ملکي وګړو یو بل د ګراو نه ډک کال و، که چېرې په جګړو کې ښکېل اړخونه د خپلو عملیاتو پایلو ته د بیاکتلو جدي هڅه ونکړي، نو د ملکي وګړو د مرګ ژوبلې کچه، له کورونو بیخايه کیدل او نور انساني ګراوونه به په زړه بوړنوونکي حال په لوړه کچه پاتې شي.“

د بشري حقونو لپاره د ملګرو ملتونو عالي کمیشنر زید راعد الحسین وویل، د مرګ ژوبلې شمیرې راوښودله چې د ټولني تر ټولې زیان منونکې برخې تر ټولو لوړه بیه پرې کړې، ” ماشومان ووژل شول، رانده شول، معیوب شول او کله یې چې له ناچاوده توکو سره لوبې کولې، په ناپوهۍ کې د خپلو ملګرو د مړینې لامل شول، چې په غفلت سره د جګړې د ښکېلو ډلو له خوا شاته پرېښودل شوي. مذهبي اقلیتونه په جوماتونو کې د عبادت پر مهال په نښه کېږي، ښځې تش په نوم موازي عدلي پروسي تر عنوان لاندې په دوامداره توګه په بیرحمۍ سره سزا ویني.“

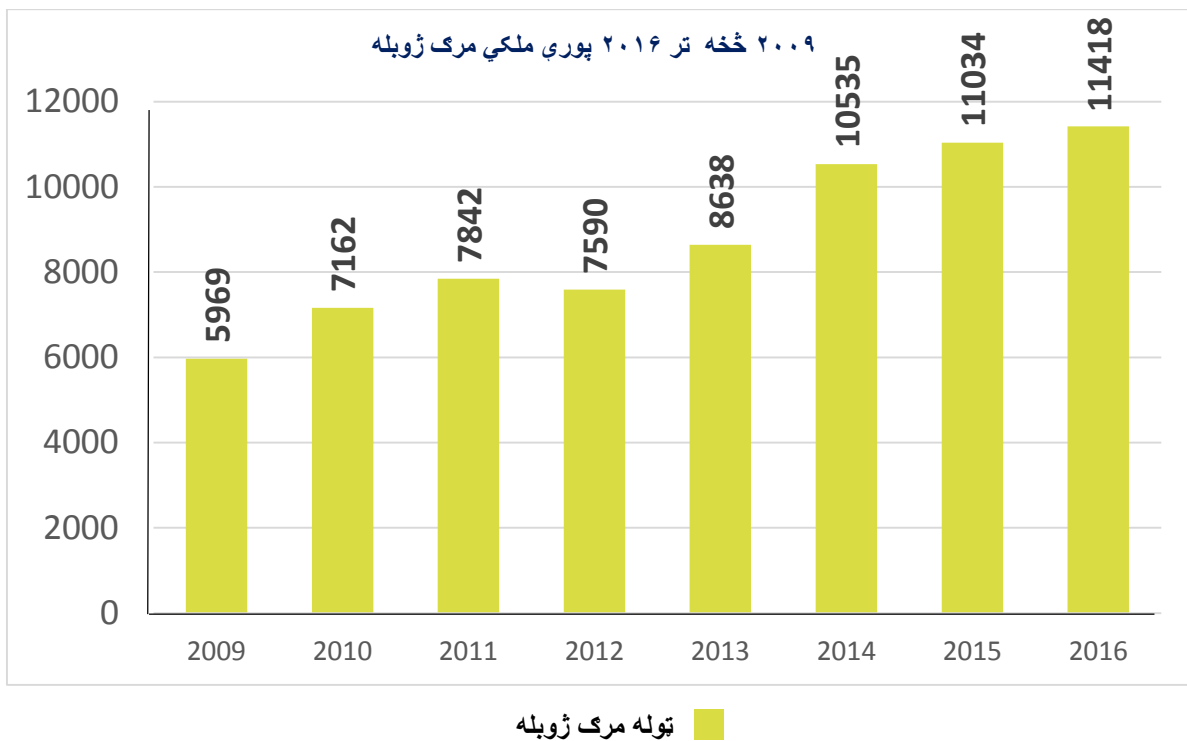

پاماموتو او زید له بنکېلو ډلو و غوښتل چې د ملکي وگړو میشت سېمو کې د چاودیدونکو وسلو استعمال راکم کړي تر څو ډاډ تر لاسه شي، چې د جگړې پاتې ناچاوده توکي له سیمو څخه لرې شوي دي. دوی همدارنگه د نړیوالو بشردوستانه او د بشري حقونو له قوانینو څخه د سرغړونې لپاره د حساب ورکړې او عدالت تامین پر اړتیا ټینګار وکړ.

د راپور له مخې، ” پر ملکي وگړو د بریدونو دوام او د دولت ضد عناصرو له خوا بې توپیره بریدونه، په ځانګړې توګه د خای په خای شویو چاودیدونکو توکو څخه ګټه اخیستل او پر ملکي ګڼ میشته سیمو کې ځانمرګي بریدونه د غندنې وړ او غیر قانوني دي او په ډیری حالاتو کې کیدای شي جنګي جرمونه وشمیرل شي. دا ډیره مهمه ده چې سر غړوونکي، که هر څوک وي باید د داسې کړنو لپاره حساب ورکړي.“

د یوناما د ۲۰۱۶ په وسله والو شخړو کې د ملکي وگړو خونديتوب کلنی رپوټ دلته د لاسرسۍ وړ دی:
<https://unama.unmissions.org/protection-of-civilians-reports>

***

د جنورۍ - دسمبر ۲۰۰۹ - ۲۰۱۶ د ملکي وگړو مرگ او ژوبله

